

Βιβλιοθήκη
Φανερωμένης

Βιβλιοθήκη Φανερωμένης

«Αναμφισβητήτως ένα εκ των ιστορικών αρίστων έργων της τελευταίας πεντηκονταετίας είναι η ίδρυσις τη Βιβλιοθήκης Φανερωμένης». Με την απλή αυτή φράση η εφημερίδα «Ελευθερία» της Λευκωσίας στις 24 Νοεμβρίου 1934, σχολιάζει τη δημιουργία της Βιβλιοθήκης της Φανερωμένης, η οποία στην πορεία θα καθίστατο «η πνευματική τροφός του παγκυπρίου».

Η ιδέα της ίδρυσης της Βιβλιοθήκης διατυπώθηκε από τον καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών Κωνσταντίνο Άμαντο, ο οποίος είχε διατελέσει στο παρελθόν γυμνασιάρχης του Παγκυπρίου Γυμνασίου. Η ιδρυτική συνεδρία της Βιβλιοθήκης της Φανερωμένης πραγματοποιήθηκε στις 31 Οκτωβρίου 1933.

Σε αυτή συμμετείχαν τα μέλη της Εκκλησιαστικής Επιτροπής του Ιερού Ναού Φανερωμένης Λευκωσίας Νικόλαος Γ. Παπανικολάου (Πρόεδρος), Μενέδημος Ευστρατίου (Γραμματέας), Κώστας Χριστοδούλλου, Χριστάκης Ιερωνυμίδης και Ευγένιος Παπαδόπουλης καθώς επίσης ο Αρχιμανδρίτης Ιππόλυτος Μιχαηλίδης και οι φιλόλογοι Ιωάννης Καραγιαννάκης και Γεώργιος Παπαχαραλάμπους ως επίτιμα μέλη. Στη συνέχεια συντάχθηκε το Καταστατικό της Βιβλιοθήκης στο οποίο τα τρία πρώτα άρθρα ανέφεραν τα εξής:

✿ *Ιδρύεται βιβλιοθήκη του Ιερού Ναού Φανερωμένης στεγασθσόμενη εν ιδιοκτήτω του Ναού Φανερωμένης οικήματι, υπό την επωνυμίαν «Βιβλιοθήκη Φανερωμένης».*

✿ *Η «βιβλιοθήκη Φανερωμένης» σκοπεί την ευρύτεραν πνευματική και ηθικήν ανάπτυξιν του λαού.*

✿ *Εις επίτευξιν του ειρημένου σκοπού το περιεχόμενον της βιβλιοθήκης Φανερωμένης συγκροτείται εκ βιβλίων θρησκευτικών, φιλολογικών, ιστορικών, αρχαιολογικών, μυθολογικών, παιδαγωγικών, λογοτεχνικών, μαθηματικών, φυσικών, γεωγραφικών, εμπορικών, νομικών, ιατρικών, λεξικών, χαρτών, ωφελίμων περιοδικών και βιβλίων, το οποίον δύναται να συντελέσει εις την εκπλήρωσιν του άνωθι οριζόμενου σκοπού της βιβλιοθήκης.*

Η σφραγίδα της Βιβλιοθήκης φιλοτεχνήθηκε από τον ζωγράφο Ιωάννη Κισσονέργη. Είναι σχήματος κυκλικού με την εικόνα της Θεοτόκου στο μέσο και γύρω τα γράμματα «Βιβλιοθήκη Φανερωμένης 1933» (άρθρο 31 του Καταστατικού).

Η Βιβλιοθήκη αρχικά στεγάστηκε σε μικρό οίκημα απέναντι από τον Ιερό Ναό της Φανερωμένης, τα εγκαίνια της οποίας τελέστηκαν στις 2 Ιουλίου 1933. Σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα η Εκκλησιαστική Επιτροπή της Φανερωμένης προχώρησε στην κατασκευή ενός λαμπρού κτιρίου του γνωστού και σήμερα ως «Βιβλιοθήκη Φανερωμένης». Τα εγκαίνια του νέου κτιρίου της Βιβλιοθήκης τελέστηκαν στις 30 Ιουνίου 1934 από τον τότε Τοποτηρητή του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου και Μητροπολίτη Πάφου Λεόντιο.

Τον πρώτο χρόνο λειτουργίας της Βιβλιοθήκης (Νοέμβριος 1933 – Νοέμβριος 1934) την χρησιμοποίησαν χίλιοι οκτακόσιοι (1800) αναγνώστες. Ενώ στα δύο χρόνια λειτουργίας της, η οποία είχε τότε 2500 τόμους βιβλίων, είχε εκπληκτική άνοδο αναγνωστών φθάνοντας στις δεκατέσσερις (14000) αναγνώστες, οι οποίοι καταγράφηκαν στο «Βιβλίο Επισκεπτών». Δικαιολογημένα η Βιβλιοθήκη της Φανερωμένης θεωρήθηκε από τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας της ως πνευματικός και πολιτιστικός φάρος όχι μόνο της Λευκωσίας αλλά και της Κύπρου ολόκληρης.

Η Βιβλιοθήκη της Φανερωμένης είχε τη δυνατότητα να εξυπηρετεί τόσο τους επιστήμονες και ιδιαίτερα αυτούς από ασχολούνταν με τις κυπριολογικές σπουδές όσον και χιλιάδες αναγνώστες που αναζητούσαν σε αυτή να συμπληρώσουν τις γνώσεις τους και να βελτιώσουν το πνευματικό τους οικοδόμημα. Πέραν αυτών και ο μαθητικός πληθυσμός της Κυπριακής πρωτεύουσας επισκεπτόταν κατά εκατοντάδες τη Βιβλιοθήκη της Φανερωμένης.

Το Νοέμβριο του 1944 η Επιτροπή αποφάσισε την αλληλαγή μερικών άρθρων του Καταστατικού όπως του άρθρου 3 το οποίο πλέον απαγόρευε την αγορά όσων βιβλίων δεν αναφέροντο στην Κύπρο και του άρθρου 8 που όριζε πλέον ότι τα καθήκοντα του προέδρου, του γραμματέα και του ταμία θα εκτελούσαν όσοι είχαν αντίστοιχα καθήκοντα στην Εκκλησιαστική Επιτροπή του Ιερού Ναού Φανερωμένης. Αλληλαγή του καταστατικού έγινε και το 1953 στο άρθρο 1 το οποίο όριζε πλέον ότι: «Η βιβλιοθήκη Φανερωμένης ήτις ιδρύθη υπό του Ιερού Ναού Φανερωμένης το 1933, λειτούργει τη εγκρίσει και υπό τας ευλογίας της Α.Μ. του Αρχιεπισκόπου Κύπρου στεγαζομένη εις ιδιόκτητον οίκημα του ναού».

Αξιοσημείωτη ενίσχυση σε αριθμό βιβλίων είχε η Βιβλιοθήκη το 1940, όταν κατέληξε σ' αυτήν η βιβλιοθήκη του λεξικογράφου Μιχαήλ Κωνσταντινίδη, ο οποίος καταγόταν από την Πάνορμο της Μικράς Ασίας. Η «Κωνσταντινίδιος Βιβλιοθήκη» αποτελείτο από 3109 τόμους και οι περισσότεροι από αυτούς κατέληξαν στη Βιβλιοθήκη της Φανερωμένης. Αρκετοί ήταν αυτοί που δώρισαν βιβλία, περιοδικά και εφημερίδες στη βιβλιοθήκη όπως οι: Δημοσθένης Σταυρίδης, Χρ. Πελλίδης, Captain Charles Summer Timins, ο οποίος ανακηρύχθηκε και ως ο πρώτος ευεργέτης, Γ. Κυριαζής, Ευγενία Θεοδότου, Νικόλαος Γ. Παπανικολάου, Μιητιάδης Κουρέας, Ζήνων Σώζος, Παντελής Παϊδούσης.

Μεγάλος ευεργέτης της βιβλιοθήκης υπήρξε ο Κώστας Χριστοδούλου, για χρόνια ταμίας της Εκκλησιαστικής Επιτροπής της Φανερωμένης, ο οποίος δώρισε το 1944 2,000 Λ.Κ. που κατατέθηκαν σε τράπεζα ώστε οι τόκοι να χρησιμοποιούνται για τις ανάγκες της. Επτά χρόνια αργότερα, το 1951, πρόσφερε άλλες 600 Λ.Κ. για την αγορά μεταλλικών ραφιών.

Πρώτος βιβλιοθηκάριος της Βιβλιοθήκης διορίστηκε το 1934 από την Εκκλησιαστική Επιτροπή Φανερωμένης ο Ανδρέας Χατζηϊωσήφ με μηνιαίο μισθό τέσσερις (4) λίρες Κύπρου. Αυτό το διάστημα στη βιβλιοθήκη εργάστηκε ως βοηθός βιβλιοθηκάριος ο Σώζος Τομπόλης μέχρι που διορίστηκε το 1938 ο καθηγητής μαθηματικών Λέντρος Παντάκης.

Τον Οκτώβριο του 1948 διορίστηκε νέος βιβλιοθηκάριος ο βυζαντινολόγος Κώστας Χατζηψιάλης ο οποίος διαδέχθηκε τον αποθανόντα Ανδρέα Χατζηϊωσήφ. Στη βιβλιοθήκη εργάστηκαν μέχρι το 1974 οι: Γλαύκος Σταυρινός, Λυδία Σταυρινού-Πρωτοπαπά, Λούιλλα Σοφοκλήους, η Λούιλλα Κοκκίνου (κατά την περίοδο του Αγώνα της ΕΟΚΑ), Ανδρέας Μ. Λοής (από το 1954 μέχρι το 1974) και από το 1961 η Γεωργία Καράλλη. Ας σημειωθεί τέλος ότι η Επιτροπή της Βιβλιοθήκης αποτελείτο από τους Μιητιάδη Κουρέα, Κώστα Χριστοδούλου, Ιάκωβο Υψηλάντη, Κυριάκο Μαρκίδη, Σωτηράκη Χριστοφίδη, Κωνσταντίνο Σπυριδάκι, Θεόκλητο Σοφοκλήους και Δημοσθένη Σταυρινίδη. Το 1957 ο Κύπρος Χρυσάνθης αντικατέστησε τον αποθανόντα Δημοσθένη Σταυρίδη και το 1959 ο Μιχαήλ Σαββίδης τον Ιάκωβο Υψηλάντη.

Ο φιλόζενος χώρος της Βιβλιοθήκης της Φανερωμένης χρησιμοποιήθηκε από τα πρώτα χρόνια της ύπαρξής του για την πραγματοποίηση διαλέξεων με θέματα θρησκευτικού, εθνικού, ιστορικού και επιστημονικού περιεχομένου.

Η προσφορά της βιβλιοθήκης Φανερωμένης στην πνευματική ζωή της Κύπρου υπήρξε τεράστια. Παρά τις δύσκολες στιγμές που πέρασε κατά περιόδους εξακολούθησε να συμβάλλει στην πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου, γεγονός που έχει συντελέσει ώστε η φήμη της να ξεπεράσει τα στενά όρια της Κύπρου.

Για το λόγο αυτό η Ακαδημία Αθηνών σε συνεδρία της στις 30 Δεκεμβρίου 1975 αποφάσισε τη βράβευσή της. Ο Γενικός Γραμματέας της Ακαδημίας Ιωάννης Θεοδωρακόπουλος ανέφερε στην έκθεσή του που διαβάστηκε τη μέρα αυτή στην πανηγυρική συνεδρία της Ακαδημίας τα ακόλουθα:

«Μετά γνώμην της Τάξεως των Γραμμάτων και των Καλών Τεχνών και απόφασιν της Ολομελείας απονέμεται: Βραβείον εις την Βιβλιοθήκην Φανερωμένης Κύπρου, συνοδευόμενον υπό οικονομικής ενισχύσεως δρχ. 100.000. Η Βιβλιοθήκη της Φανερωμένης ιδρύθη το 1934 και συντηρείται υπό της εν Λευκωσία φερωνύμου ενοριακής εκκλησίας, έχει δε ως σκοπόν αφ' ενός την προαγωγήν των περί Κύπρου επιστημονικών ερευνών δια της συλλογής παντός εντύπου σκέσιν έχοντος προς την Κύπρον και αφ' ετέρου την προαγωγήν των Βυζαντινών και μεταβυζαντινών σπουδών. Η βιβλιοθήκη της Φανερωμένης απέβη συν τω χρόνω φάρος ελληνικών σπουδών εν τη νήσω».

Η ανοδική πορεία και η πνευματική συνεισφορά της «Βιβλιοθήκης της Φανερωμένης» διεκόπη λόγω της Τουρκικής Εισβολής του 1974, οπότε η Επιτροπή για λόγους ασφαλείας απεφάσισε και μετέφερε τα βιβλία της, τα οποία τότε ανέρχονταν σε 24.543, για φύλαξη στην Ιερά Μονή Κύκκου. Εκεί παρέμειναν μέχρι το 1982 οπότε η Επιτροπή τα επανέφερε στο ιστορικό κτίριό της.

Το 1983 η Εκκλησιαστική Επιτροπή Φανερωμένης παραχώρησε τα βιβλία της «Βιβλιοθήκης Φανερωμένης» με προσωρινό δανεισμό στο Πολιτιστικό Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου του Γ', το οποίο δημιουργήθηκε το 1982. Από το 1985 τα χιλιάδες βιβλία, οι πολύτιμοι τόμοι των κυπριακών εφημερίδων και δεκάδες τίτλοι περιοδικών της φυλάσσονται στα ράφια της Βιβλιοθήκης του Πολιτιστικού Ίδρυματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου του Γ'.

Η Εκκλησιαστική Επιτροπή Φανερωμένης συνεχίζει να αποστέλλει σε ετήσια βάση ένα σημαντικό χρηματικό ποσό στο Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ' για τον εμπλουτισμό του περιεχομένου της Βιβλιοθήκης Φανερωμένης και τη συντήρηση των βιβλίων της. Σήμερα τα βιβλία της «Βιβλιοθήκης Φανερωμένης που βρίσκονται στο Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ' ανέρχονται σε 37.797 και αποτελούν περίπου το 65% των βιβλίων που διαθέτει η Βιβλιοθήκη του Ίδρυματος.

Στα τέλη του 2004 ο τότε Υπουργός Παιδείας και Πολιτισμού Πεύκιος Γεωργιάδης με επιστολή του προς τον πρόεδρο της Εκκλησιαστικής Επιτροπής του ι.ν. Φανερωμένης, Νίκο Λακούφη, διατύπωσε και γραπτώς «το ενδιαφέρον και την επιθυμία του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού για ενοκίαση του ιστορικού κτιρίου της Βιβλιοθήκης Φανερωμένης για στέγαση υπηρεσιών της Κυπριακής Βιβλιοθήκης». Στη συνέχεια τονίζει ότι η απόφαση αυτή «πέρα από την εξυπηρέτηση των στεγαστικών αναγκών της Κυπριακής Βιβλιοθήκης θα διατηρηθεί αφενός ο ιστορικός χαρακτήρας της Βιβλιοθήκης και αφετέρου θα υπάρξει συμβολή στην αναζωογόνηση της περιοχής».

Τέλος, ο Πεύκιος Γεωργιάδης δεσμεύθηκε να καθιερωθεί η ονομασία «Κυπριακή Βιβλιοθήκη Φανερωμένης», για να διατηρηθεί εσαεί το όνομα της ιστορικής Βιβλιοθήκης της Φανερωμένης».

Στις 5 Μαρτίου 2008 υπογράφηκαν τα συμβόλαια για την πλήρη ανακαίνιση και αναπαλαίωση του κτιρίου της Βιβλιοθήκης Φανερωμένης. Η υπογραφή των συμβολαίων έγινε ενώπιον του Μακαριστάτου Αρχιεπισκόπου Κύπρου Χρυσόστομου Β'. Η ανακαίνιση του κτιρίου τόσο εσωτερική όσο και εξωτερική έγινε ώστε το κτίριο να συνάδει με τις απαιτήσεις της σωστής λειτουργίας μιας μοντέρνας βιβλιοθήκης. Στις 25 Μαΐου 2009 το έργο της ανακαίνισης ολοκληρώθηκε και επαναλειτουργήθηκε το κτίριο της Βιβλιοθήκης Φανερωμένης στεγάζοντας πλέον ένα σημαντικό μέρος της Κυπριακής Βιβλιοθήκης του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.

Η δημιουργία και η λειτουργία της «Βιβλιοθήκης Φανερωμένης» αποτελεί μια από τις μέγιστες συνεισφορές του Ιερού Ναού Παναγίας Φανερωμένης Λευκωσίας στην εθνική, πολιτιστική και πνευματική ζωή του Κυπριακού Ελληνισμού.

